

КОВАЛЬОВ МИХАЙЛО МАРКОВИЧ

Михайло Маркович Ковальов народився 8 листопада 1916 року на хуторі Дубовому (тепер Білокалітвинівського району Ростовської області).

Після закінчення у 1937 році Шахтинської фельдшерської школи він працював фельдшером травматологічного відділення Шахтинської міської лікарні. Потім проходив дійсну військову службу в Радянській армії (з жовтня 1937 по серпень 1939 року) на посадах санінструктора і фельдшера строкової служби артилерійського полку Київського особого військового округу.

У 1939 році М. М. Ковальов поступив до Донецького медичного інституту, навчання у якому було перервано у зв'язку з початком Великої Вітчизняної війни, на яку він у перший день пішов добровольцем.

З 23 червня 1941 року та до останніх днів війни М. М. Ковальов знаходився на різних фронтах діючої армії, займаючи послідовно посади фельдшера, начальника санітарної служби штурмового інженерно-саперного батальйону, заступника начальника еваковідділу.

Він брав участь в обороні Вітебська, Смоленська, Вязьми, Новгорода, Ржева, Старої Руси, Ленінграда. Був поранений, тричі тяжко контужений.

У 1948 році, закінчивши з відзнакою Донецький медичний інститут, М. М. Ковальов був залишений для наукової роботи на кафедрі факультетської хірургії, де він пройшов шлях від старшого лаборанта до доцента кафедри.

У 1952 році під керівництвом професора Л. М. Кузьменка була захищена дисертація на здобуття наукового ступеню кандидата медичних наук.

У вересні 1954 року М. М. Ковальов наказом Міністерства охорони здоров'я був призначений ректором Чернівецького медичного інституту.

Завдяки величезній енергії, працездатності й цілеспрямованості, Михайло Маркович успішно поєднував адміністративну, педагогічну, лікарняну і суспільну діяльність з науковою роботою. Під його керівництвом колектив інституту добився корінного поліпшення організації науково-дослідницької роботи, підготовки науково-педагогічних кадрів і висококваліфікованих спеціалістів.

У 1960 році М. М. Ковальов захистив докторську дисертацію і в 1961 році був затверджений у науковому званні професора.

Свої наукові пошуки він присвятив проблемам фізіології, біохімії та патології ендокринної системи, зокрема вивченню ендемічного зоба.

За його керівництва в інституті була розроблена ефективна методика економної резекції щитоподібної залози при вузлових формах зоба, що згодом знайшла поширення в різних країнах світу.

Михайло Маркович був ініціатором надання науковцями інституту активної медичної допомоги органам охорони здоров'я у проведенні профілактичної роботи щодо захворювань щитоподібної залози, зокрема ендемічного зоба. Успішно запроваджувалися виїзди науковців у сільські райони області.

Професор М. М. Ковальов – талановитий вчений, організатор і високоєрудований педагог. Великий особистий досвід, глибокі знання та висока лікарська майстерність вміло поєднуються Михайлом Марковичем у процесі підготовки і виховання молодих науково-педагогічних і медичних кадрів.

Він підготував 17 докторів і 53 кандидатів медичних наук, у тому числі 12 – у Чернівецькому медичному інституті.

Серед його учнів: І. Д. Танасієнко, А. А. Бурка, Н. С. Пушкар, С. А. Ярославцев та ін., чернівецькі вчені – О. Д. Юхимець, В. С. Сходницький, О. М. Клименко. Багато з його учнів керують кафедрами і науково-дослідницькими інститутами.

Михайло Маркович Ковальов активно вдосконалював роботу клінічних кафедр, особливо хірургічного профілю, та впроваджував павловський метод збереження ЦНС. Підсумки його наукових досліджень узагальнені в монографіях «Клініка та хірургічне лікування вузлових форм зоба» (1966); «Ендемічний зоб в Україні» (1968).

Ковальов М. М. – автор близько 400 наукових праць, в тому числі 8 монографій з питань урології, хірургічної ендокринології, гастроентерології, невідкладної хірургії органів черевної порожнини, виразкової хвороби шлунку і дванадцятипалої кишки.

Його хірургічна майстерність вдало поєднувалась з процесом підготовки і виховання науково-педагогічних і лікарських кадрів.

Голова Вченої медичної ради, член колегії МОЗ УРСР (1963-1972). Михайло Микитович у 1964-1965 рр. приймав безпосередню участь у реорганізації урядом СРСР науково-дослідних інститутів в Україні, був членом Міжнародного товариства хірургів, Всесоюзного та Республіканського наукових товариств хірургів і ендокринологів.

У 1962-1985 роках М. М. Ковальов працював завідувачем, а з 1985 по 1990 рік – професором кафедри шпитальної хірургії Київського медичного інституту.

Наукові інтереси професора Ковальова М. М. відзначаються широтою і різноманітністю: етіологія і патогенез сечокам'яної хвороби, невідкладна хірургія органів черевної порожнини, холецистит, виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки, ендокринологія.

Особливо велика увага приділялася етіології і патогенезу ендемічного зоба на Україні, зокрема в районах Північної Буковини. Ці дослідження, найбільш повні та оригінальні у нашій країні та за кордоном, мають велике значення у вивченні проблеми ендемічного зоба.

На III-й Всесоюзній конференції хірургів і травматологів (м. Воронеж, 1957) М. М. Ковальов виступав з програмною доповіддю «Апендицит та його ускладнення».

З 1954 року до останніх років життя він приймав участь у всіх все-союзних та республіканських з'їздах хірургів. На XIII з'їзді хірургів Української РСР (Львів, 1976) був обраний головою з'їзду.

Михайло Маркович брав активну участь у проведенні I-ї Всесоюзної конференції з парентерального харчування (Львів, 1971) у якості голови оргкомітету та голови конференції.

У 1971-1972 рр., одночасно з завідуванням кафедрою хірургії медінституту, М. М. Ковальов працював директором Київського НІ гематології та переливання крові.

Професор М. М. Ковальов займав активну позицію у суспільному житті України. Неодноразово обирався депутатом Донецької і Чернівецької міських Рад народних депутатів, був членом Чернівецького та Київського обкомів Компартії України, делегатом XXI та XXII з'їздів Компартії України, членом президіуму УМСа МОЗ СРСР та УРСР, членом редакційної ради журналу «Вестник хирургии им. И. И. Грекова».

Ім'я М. М. Ковальова – людини високоерудованої, знаного вченого, талановитого педагога і лікаря – широко відомо. Принциповий, надзвичайно вимогливий до себе та до інших і в той же час чуйний, Михайло Маркович здобув велику повагу і любов співробітників очолюваних ним колективів, професорсько-викладацького складу Чернівецького та Київського медичних інститутів і широкої хірургічної спільноти.

Професор М. М. Ковальов нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни I і II ступеня, Червоної Зірки, двома орденами Трудового Червоного Прапора і трьома бойовими медалями «За отвагу», «За боевые заслуги», нагрудним знаком «Отличнику здравоохранения».

З нагоди 50-річчя Чернівецького медичного інституту його портрет занесено до Галереї фундаторів наукових шкіл академії, а у 1994 році засновано щорічну студентську стипендію імені професора Михайла Марковича Ковальова.

14 квітня 1990 року Михайло Маркович пішов з життя. Похований він в Києві на Байковому кладовищі.

Могила Михайла Ковальова

Наукова спадщина М. М. Ковальова

Монографії, підручники, навчальні посібники

1. Клиника и хирургическое лечение узловых форм зоба / М. М. Ковалев, А. П. Красовский, В. С. Сходницкий, А. Д. Юхимец; под ред. М. М. Ковалева. – К.: Здоров'я, 1966. – 426 с.
2. Ковалев М. М. К истории развития хирургии в России и СССР / М. М. Ковалев. – Тбилиси, 1967.
3. Ковалев М. М. Эндемический зоб на Украине: монография / М. М. Ковалев, Б. Б. Роднянский. – К.: Здоров'я, 1968. – 134 с.
4. Ковалев М. М. Газы крови и водно-электролитный обмен при зобе. / М. М. Ковалев. – К.: Здоров'я, 1973. – 219 с.
5. Ковалев М. М. Синантрин / М. М. Ковалев, В. К. Теплый, В. Д. Янковский. – К.: Наукова думка, 1974. – 128 с.
6. Острый холецистит / М. М. Ковалев, В. С. Шевченко, А. С. Писаренко [и др]. – К.: Здоров'я, 1975. – 200 с. (Библиотека практического врача).
7. Хирургическое лечение осложнений язвенной болезни: монография / М. М. Ковалев, Г. В. Зарицкий, П. Ф. Говденко, В. К. Теплый. – К.: Здоров'я, 1979. – 189 с. (Библиотека практического врача).
8. Комплексное лечение больных перитонитом: монография / М. М. Ковалев, Л. П. Чепкий, Г. В. Зарицкий [та ін.]. – К.: Здоров'я, 1981. – 199 с.

Наукові статті

1. Ковалев М. М. К характеристике язвенной болезни военного и послевоенного периода / Ковалев М. М. // Сталинский мединститут: труды. – 1948. – Т. 8. – С. 178-179.
2. Ковалев М. М. К характеристике мочекаменной болезни / М. М. Ковалев // Клиническая медицина. – 1953. – № 10. – С. 31-34.

3. Ковалев М. М. Некоторые данные о закрытой травме органов брюшной полости у рабочих угольной промышленности / М. М. Ковалев, В. А. Михайличенко // Врачебное дело. – 1955. – № 1. – С.87.
4. Ковалев М. М. Спектральный качественный анализ питьевой воды и мочевых камней / М. М. Ковалев // Клиническая медицина. – 1955. – № 11. – С.54-56.
5. Ковалев М. М. К вопросу о методике нефротомии при множественных и коралловидных камнях почки / М. М. Ковалев, К. Т. Овнатанян // Урология. – 1956. – С.43-48.
6. Ковалев М. М. К вопросу об оперативной технике при узловом эндемическом зобе / Ковалев М. М., А. П. Красовский // Черновицкий медицинский институт: сборник научных работ. – Черновцы: ЧМИ, 1957. – Вып. 5. – С.47-56.
7. Ковалев М. М. Опыт оперативного лечения узловых форм эндемического зоба на Буковине / М. М. Ковалев // Проблемы эндокринологии и гормонотерапии. – 1957. – Т. 3, № 3. – С.127.
8. Ковалев М. М. Некоторые итоги хирургического лечения заболеваний щитовидной железы на Буковине в послевоенные годы / М. М. Ковалев // Черновицкий медицинский институт: сборник научных работ. – Черновцы: ЧМИ, 1957. – Вып. 7. – С.149-158.
9. Ковалев М. М. К вопросу о роли марганца как биоэлемента в этиологии эндемического зоба / М. М. Ковалев // Черновицкий медицинский институт: сборник научных работ. – Черновцы: ЧМИ, 1959. – Вып. 10. – С.314-326.
10. Ковалев М. М. О содержании кобальта в щитовидных железах и некоторых объектах среды обитания больных эндемическим зобом / М. М. Ковалев // Черновицкий медицинский институт: сборник научных работ. – Черновцы: ЧМИ, 1959. – Вып. 10. – С.327-336.
11. Ковальов М. М. Мікроелементи зольного залишку питних вод і сечових конкрементів / М. М. Ковальов // Мікроелементи в експерименті та клініці. – Дрогобич, 1959. – С.40-43.
12. Ковалев М. М. Содержание цинка в некоторых объектах внешней среды, нормальных и патологически измененных щитовидных железах / М. М. Ковалев // Проблемы эндокринологии и гормонотерапии. – 1960 – № 3. – С.52-61.
13. Ковалев М. М. К вопросу о содержании микроэлементов в щитовидных железах и некоторых объектах среды обитания больных эндемическим зобом Северной Буковины / М. М. Ковалев // Проблемы эндокринологии и гормонотерапии. – 1960 – № 4. – С.62-65.
14. Ковалев М. М. Содержание некоторых микроэлементов в нормальных и зобноизмененных щитовидных железах / М. М. Ковалев // Врачебное дело. – 1960. – № 12. – С.107-111.
15. Ковалев М. М. Данные о содержании микроэлементов в нормальных и зобноизмененных щитовидных железах в зависимости от типа гистологической структуры / Ковалев М. М. // Черновицкий медицинский институт: сборник научных работ. – Черновцы, 1960. – Вып. 11. – С.32-40.

16. Ковалев М. М. Непосредственные и отдаленные результаты хирургического лечения узлового эндемического зоба в Северной Буковине / М. М. Ковалев // Черновицкий мединститут: сборник научных работ. – Черновцы: ЧМИ, 1960. – Вып. 11 – С.84-92.
17. Ковалев М. М. Количественное содержание меди и серебра в объектах внешней среды, нормальных и зобноизмененных щитовидных железах в эндемической по зобу местности / М. М. Ковалев // Черновицкий мединститут: сборник научных работ. – Черновцы: ЧМИ, 1960. – Вып. 13. – С.271-286.
18. Ковалев М. М. Вопросы предоперационной подготовки и послеоперационного ведения больных портальной гипертензией / М. М. Ковалев, Роман Л. И. // Черновицкий мединститут: сборник научных работ. – Черновцы: ЧМИ, 1960. – Вып. 12. – С.28-36.
19. Изучение некоторых биохимических сдвигов в крови и моче больных зобом до и после операции / М. М. Ковалев, Л. Н. Заманский, Н. К. Руснак [и др.] // Научная конференция по проблеме «Зобная болезнь»: материалы. – Харьков, 1961. – С.38-40.
20. Ковалев М. М. Микроэлементы внешней среды в очагах зобной эндемии / М. М. Ковалев // Международная конференция по эндемическому зобу: тезисы докладов. – София, 1961. – С.33-34.
21. Ковалев М. М. Вопросы этиологии эндемического зоба, клиники и хирургического лечения узловых форм его в Северной Буковине / М. М. Ковалев // Новый хирургический архив. – 1961. – № 4. – С.7-11.
22. Ковалев М. М. Материалы к биохимии крови и мочи у больных эндемическим зобом до и после операции / М. М. Ковалев, Л. Н. Заманский, А. Д. Юхимец [и др.] // Всесоюзная конференция эндокринологов: тезисы докладов. – М., 1962. – С.168-169.
23. Ковалев М. М. Некоторые вопросы хирургического лечения эндемического зоба у больных пожилого возраста / М. М. Ковалев, А. Д. Юхимец // Вопросы физиологии и патологии эндокринных желез: тезисы докладов. – Харьков, 1962. – С.90-91.
24. Ковалев М. М. Авторадиография и хирургическое лечение больных с узловым эндемическим зобом / М. М. Ковалев, А. П. Красовский // Врачебное дело. – 1963. – № 9. – С.67-79.
25. Окислительно-восстановительные процессы у больных узловым эндемическим зобом до и после операции / М. М. Ковалев, Л. Н. Заманский, А. Д. Юхимец [и др.] // Проблемы эндокринологии и гормонотерапии. – 1964. – № 5. – С.37-40.
26. Ковалев М. М. Вопросы хирургической тактики при узловом эндемическом зобе с учетом результатов авторадиографии / М. М. Ковалев, А. П. Красовский // Хирургия. – 1964. – № 12. – С.56-63.
27. Підсумки хірургічного лікування вузлових форм зоба у Буковинському ендемічному вогнищі / М. М. Ковальов, О. П. Красовський, В. С. Сходницький [та ін.] // Розвиток медичної науки та охорони здоров'я на Північній Буковині за роки радянської влади. – К., 1969. – С.134-138.

28. Ковалев М. М. К вопросу лечения острого аппендицита / М.М. Ковалев, И.Д. Танасиенко, П.Ф. Говденко // Клиническая хирургия. – 1972. – № 11. – С.85-89.
29. Некоторые аспекты комплексного лечения острого гнойного перитонита / М.М. Ковалев, В. П. Рой, Г. В. Зарицкий [и др.] // Вестник хирургии им. Грекова. – 1976. – № 10. – С.44-49.
30. Ковалев М. М. Неспецифическая иммунологическая реактивность при перитоните аппендикулярного происхождения / М.М. Ковалев, Е. Ф. Чернушенко, Г. В. Зарицкий // Хирургия. – 1977. – № 11 – С.66-69.

Бібліографія

1. Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету університету Св. Володимира до Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця (1841-2011). У 2-х книгах. [за ред. В. Ф. Москаленка]. – К., 2010.
2. Буковинська державна медична академія: становлення, здобутки, перспективи розвитку (до 60-ліття від дня заснування) / В.П. Пішак, М. Ю. Коломоєць, І. Й. Сидорчук [та ін.] – Чернівці: БДМА, 2004. – С. 26, 94-95.
3. Карпенко В. С. 55 років у хірургії / В.С. Карпенко. – К.: Навчальна книга, 2001. – С.500. Карпенко В. С. 60 років у хірургії / В.С. Карпенко. – К.: Навчальна книга, 2003. – С.512.
4. Кобилянський С. Д. Історія медицини Буковини. Цифри і факти / С. Д. Кобилянський, В. П. Пішак, Б. Я. Дробніс. – Чернівці: Медакадемія, 1999. – С. 176, 179, 180, 210.
5. Михаил Маркович Ковалев (К 70-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1986. – № 11. – С.72-73.
6. Полякова І. М. Ковальов Михайло Маркович / І.М.Полякова // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Гол. редакція УРЕ, 2012. – Т. 13. – С.485.
7. Полянський І. Ю. Нариси з історії кафедри клінічної хірургії, ЛОР та очних хвороб Буковинської державної медичної академії / І.Ю. Полянський, В. В. Максим'юк // Клінічна та оперативна хірургія. – 2004. – № 2. – С.63-65.
8. Рыбаков С. И. Учитель и его окружение. Последние десять лет вместе/ С.И. Рыбаков. – Харьков: Права людини, 2014. – С.160.
9. Сторінки історії Чернівецького медичного інституту / [за ред. В. П. Пішака]. – Чернівці: ЧМІ, 1994. – С.68-69.
10. Сторінки історії: бібліографічний довідник завідувачів кафедр та професорів Буковинської державної медичної академії (1944-1998)/[за ред. В. П. Пішака]. – Чернівці, 1999. – С.59.